

ภาษา-ความภาคภูมิใจ-ปัญหาการ

สื่อสาร

วารสาร ๓ สามโกเศศ

วันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2551

มีประเทศหนึ่งที่ภาครัฐสื่อสารกับประชาชนอย่างสับสน เพราะพูดกันคนละภาษา ประเทศมีความตึงเครียด นายกรัฐมนตรีก็พูดด้วยภาษาที่ประชาชนส่วนใหญ่ฟังแล้วไม่เข้าใจ แต่ก็ยังต้องฟังที่จะพูดภาษานั้น..... เปล่าครับ ประเทศนี้ไม่ใช่ไทยแลนด์ หากเป็น East Timor สมาชิกใหม่ล่าสุดของอาเซียน

หลังจาก East Timor ได้รับเอกราชใน ค.ศ.2002 ก็ประกาศใช้ภาษาปอร์ตุเกส ซึ่งไม่ค่อยมีใครใช้และภาษา Tetum ภาษาที่ผู้คนส่วนใหญ่ใช้ประจำวันให้เป็นภาษาประจำชาติ ในขณะที่มีคนอีกไม่น้อยที่ใช้ภาษาอินโดนีเซีย และภาษาอังกฤษ

ทางการโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลเน้นการใช้ภาษาปอร์ตุเกส ในขณะที่ส่วนใหญ่ของประชากรประมาณ 1 ล้านคน ไม่กระตือรือร้นเพราะใช้กันแต่ภาษา Tetum ซึ่งทางการไม่ถึงว่า เป็นภาษาที่พัฒนาถึงระดับที่จะใช้อย่างเป็นทางการ ในด้านกฎหมายได้ สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ นอกจากประเทศจะปั่นป่วน เพราะความยากจน การขาดการศึกษา และปัญหาเก่าที่สะสมมาจากอดีตแล้ว ยังประสบกับปัญหาการสื่อสารกันในประเทศอีกด้วย

อีกชื่อของ East Timor (ติมอร์ตะวันออก) ที่มักใช้กันคือ Timor-Leste (International Organization for Standardization หรือ ISO ที่สนับสนุนโดยสหประชาชาติเป็นผู้กำหนดชื่อแบบสั้นของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ISO 3166-1 กำหนดให้เป็นชื่อ Timor-Leste จากชื่อทางการจริงคือ The Democratic Republic of Timor-Leste)

คำว่า Timor มาจาก timur ในภาษาอินโดนีเซียซึ่งหมายถึง east และต่อมาเป็น Timor ในภาษาปอร์ตุเกส ส่วน Leste มาจากภาษาปอร์ตุเกสหมายถึง east เช่นกัน Timor-Leste จึงหมายถึง east-east เนื่องจาก Timor เป็นเกาะใหญ่ทางขวาสุด ของกลุ่มเกาะบริเวณนั้นที่เรียกว่า Lesser Sunda Islands ซึ่งอยู่ใต้กลุ่มเกาะ

ที่รวมกันเป็นประเทศอินโดนีเซีย โดยอยู่ใกล้ปาปัวนิวกินี และเหนือออสเตรเลีย

เกาะ Timor ในปัจจุบันนั้นบริเวณด้านตะวันตกเป็นดินแดนของอินโดนีเซีย ส่วน Timor-Leste อยู่บริเวณตะวันออกของเกาะ ดังนั้นจึงกลายเป็นดินแดน East-East ด้วยเหตุฉะนั้น

หมู่เกาะเหล่านั้นและเกาะ Timor อยู่ในอาณานิคมของปอร์ตุเกสตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 บางช่วงเวลา บางส่วนของหมู่เกาะ ก็เปลี่ยนมาเป็นของดัตช์ การถูกยึดครองบริเวณ East Timor ชัดเจนขึ้นใน ค.ศ.1769 เมื่อเมือง Dili ซึ่งเป็นเมืองหลวงในปัจจุบันของ East Timor ถูกตั้งขึ้น

กระบวนการผลักดันให้หลุดพ้นจากการเป็นอาณานิคมของ East Timor ประทุขึ้นในปี 1974 เมื่อการเมืองในปอร์ตุเกสปั่นป่วนมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและวุ่นวายอยู่กับการต่อสู้ของ Angola และ Mozambique เพื่อให้หลุดพ้นจากการเป็นอาณานิคม ซึ่งทั้งหมดนี้เหมือนกับไม่สนใจไยดีและละทิ้ง East Timor โดยปริยาย ดังนั้นในปลายเดือนพฤศจิกายน ปี 1975 East Timor จึงประกาศอิสรภาพจากปอร์ตุเกสข้างเดียว 9 วันหลังจากนั้นอินโดนีเซียก็ฉวยโอกาสบุกยึด East Timor ก่อนที่นานาชาติจะยอมรับการเป็นประเทศใหม่

นับแต่ 1975 เป็นต้นมา พื้นที่ของ East Timor 15,440 ตารางกิโลเมตร (เท่ากับร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศไทย อันอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติใต้ดินและใต้ทะเล) และประชาชนก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจของอินโดนีเซีย ชาว East Timor ได้ต่อสู้จนสูญเสียเลือดเนื้อไปนับหมื่นๆ คนกว่าที่จะได้รับเอกราชจากอินโดนีเซียในปี 2002

เมื่อได้รับเอกราช ภาษาที่ไม่เอามาใช้เป็นภาษาราชการแน่นอนคือภาษาอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นของผู้รุกราน และผู้ยึดครองถึงแม้ผู้คนในวัยหนุ่มสาวจำนวนมากจะคุ้นเคยก็ตาม ในประเทศใหม่ที่ขาดสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่จะหลอมรวมผู้คนเข้าด้วยกัน

ภาษาปอร์ตุเกสจึงกลายเป็นตัวแทนของเสรีภาพและความภาคภูมิใจของชาติ เพราะเป็นภาษาของผู้พยายามต่อสู้ล้มล้างอิทธิพลของอินโดนีเซีย ผู้บุกรุก และห้ามใช้ภาษาปอร์ตุเกสนับตั้งแต่ยึดครอง

การประกาศให้ภาษาปอร์ตุเกสเป็นภาษาทางการของชาติจึงเสมือนสัญลักษณ์ของชัยชนะ โดยเฉพาะของผู้สูงอายุที่ได้ต่อสู้เพื่อเอกราชมาเนิ่นนาน

อย่างไรก็ดี ประชาชนพื้นเมืองจำนวนมากได้ใช้ Tetum ซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิมของท้องถิ่นในการสื่อสารก่อนที่ภาษาปอร์ตุเกส และภาษาอินโดนีเซียจะเข้ามา ดังนั้นจึงต้องเอาภาษา Tetum เอี้ยวเข้าไปด้วยในการเป็นภาษาประจำชาติ

ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดความสับสนอลหม่านเพราะมีคนรู้ภาษาปอร์ตุเกสอยู่ไม่มากนักและคนส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคย

ทางการต้องการให้ใช้ภาษาปอร์ตุเกสในการเรียนการสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย (ให้ใช้ในมหาวิทยาลัยภายในเวลา 5 ปี ปัจจุบันอาจารย์เกือบทั้งหมดใน National University of East Timor รู้แต่ภาษา Tetum) ในศาลปัจจุบันการซักถามพยานโจทก์ และจำเลยใช้ภาษาปอร์ตุเกสโดยต้องแปลกลับไปมากับ Tetum และภาษาอินโดนีเซีย

บอร์ดติดประกาศของสถานที่ราชการบางแห่ง เช่น มหาวิทยาลัย ในประกาศ 14 ฉบับ 8 ฉบับเป็นภาษา Tetum 4 ฉบับเป็นภาษาอินโดนีเซีย และ 2 ฉบับเป็นภาษาอังกฤษ ไม่มีสักฉบับที่เป็นภาษาปอร์ตุเกส ถึงแม้รัฐบาลจะสนับสนุนให้ใช้ภาษาปอร์ตุเกสแต่เมื่อไม่มีคนที่เขียนเป็นเพื่อให้คนอื่นที่อ่านออกอ่าน ประกาศเป็นภาษาปอร์ตุเกสจึงไม่เกิดขึ้น

การแถลงข่าวของทางการบางครั้งใช้ 4 ภาษาคือปอร์ตุเกส Tetum อินโดนีเซีย และอังกฤษ โดยเนื้อหาของข่าวบ่อยครั้ง ที่ออกมาไม่ตรงกัน ซึ่งมีส่วนในการสร้างความเข้าใจผิด และทำให้ปัญหาการเมืองในเรื่องการแย่งชิงอำนาจระหว่างกัน และอิทธิพลเก่าของอินโดนีเซียซึ่งยังหลงเหลืออยู่มากเลวร้ายยิ่งขึ้น

UN ระบุว่า ในปี 2002 ประชาชนมีเพียงร้อยละ 5 ที่รู้ภาษาปอร์ตุเกส ในปี 2004 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 36 อย่างไรก็ดี มีผู้สงสัยตัวเลขนี้อยู่มาก ปัจจุบันคนหนุ่มสาวที่พูดภาษาอินโดนีเซีย (ผู้เกิดและรับการศึกษาหลังถูกยึดครองในปี 1975) เริ่มพอใจกับการถูกบังคับให้ใช้

ภาษาปอร์ตุเกสเพราะถือว่าเป็นขั้นแรกไปสู่การใช้ภาษา Tetum ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นของบรรพบุรุษที่มีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 แล้ว เนื่องจากในปัจจุบันมีคำจำนวนมากจากภาษาปอร์ตุเกสที่เข้าไปสอดแทรกอยู่ใน Tetum

Timor ทั้งภาคตะวันตกและตะวันออกถือว่าเป็นอาณาจักรพิเศษของปอร์ตุเกสที่ภาษาท้องถิ่นถูกใช้เป็นภาษาหลักแทนภาษาปอร์ตุเกส ทั้งนี้เนื่องจากปอร์ตุเกสปกครองแบบหลวมๆ ทางอ้อมมากกว่าทางตรง โดยปล่อยให้มีการใช้ภาษาของตนเองและใช้ภาษา Tetum เป็นภาษาหลักในการสื่อสาร

ถ้าชาว East Timor ไม่สับสนจนเกินไปเสียก่อนด้วยการใช้ 3-4 ภาษาในชีวิตประจำวันก็จะกลายเป็นคน ASEAN "พิเศษ" เพราะรู้หลายภาษาอย่างแตกฉานทั้งภาษาหลักของโลกและภาษาท้องถิ่น

ประเทศไทยปัจจุบันก็เป็นประเทศ "พิเศษ" เหมือนกัน

คนไทยใช้ภาษาเดียวกันทั้งประเทศ แต่ก็สื่อสารไม่เข้าใจกันเพราะอารมณ์มันบังเหตุผล

และแถมถูกทำให้เข้าใจผิดโดยวาตะของผู้นำ เช่นเรื่องที่ว่าผู้คนไปชุมนุมกันที่ทำเนียบรัฐบาลนั้นเป็นเพราะอยากให้สรรหา ส.ส. ร้อยละ 70 เลือกตั้งร้อยละ 30

ทั้งๆ ที่ความจริงก็คือเขาไปต่อต้าน "ระบอบทักษิณ" กัน โดยผ่านการขับไล่รัฐบาลอนิที่ที่คุณสมัครเป็นหัวใจ

แมวที่โหนมันก็รู้ความจริงข้อนี้กันทั้งนั้น แม้แต่แมวที่บ้านคุณสมัครเองก็เถอะ